

Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus
Phobal Labhartha na Gaeltachta

Foilsitheoireacht agus Léitheoireacht na Gaeilge

Bealtaine 2022

Aighneacht

Áine-Máire Ní Cheallaigh

Stiúrthóir Chathair Litríochta UNESCO Bhaile Átha
Cliath

Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath

Fáiltíonn Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath roimh an deis labhairt le Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeltachta agus cur leis an bplé ar an ábhar 'Foilsitheoireacht agus léitheoireacht na Gaeilge a spreagadh'.

Is iad Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath an tseirbhís leabharlainne is mó in Éirinn, atá freagrach as seirbhísí leabharlainne poiblí, faisnéise agus cartlainne atá ar ardchaighdeán agus éifeachtach a sholáthar do dhaonra de níos mó ná leathmhilliún duine. Is cuid de Rannóg Cultúir, Áineasa agus Seirbhísí Eacnamaíochta Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath é agus tá sé ailínithe leis an gCoiste Beartais Straitéisigh Ealaíon, Cultúir, Fóillíochta agus Gnóthaí Óige. Ag mealladh os cionn 2.5 milliún cuairteoir in aghaidh na bliana (2019), tá sé ar cheann de na seirbhísí agus na hinstiúidí cultúrtha is cuimsithí sa Chomhairle Cathrach.

Trínár mbailiúcháin, ár n-acmhainní agus ár gcláir chultúrtha, soláthraímid rochtain saor in aisce agus chomhionann ar fhaisnéis, smaointe, litríocht agus raon deiseanna foghlama agus féinforbartha, atá dírithe ar fhreastal ar riachtanais agus spéiseanna daoine ag gach aois, céim agus leibhéal cumais. Cuirtear seirbhísí ar fáil trí líonra ar fud na cathrach de 21 leabharlann bhrainte, chomh maith le leabharlann sa tseirbhís for-rochtana pobail, seirbhís leabharlainne príosúin ar fud ocht bpríosún Bhaile Átha Cliath, Staidéar Áitiúil agus Cartlann, agus seirbhís leabharlainne Gnó, seirbhís foghlama ar feadh an tsaoil agus Seirbhís Leabharlainne Ceoil. Soláthraímid a lán seirbhísí agus acmhainní digiteacha ar líne, 24/7, trí láithreach gréasáin na leabharlainne agus na cartlainne.

Tá ár dtiomantas do thacaíocht a thabhairt don Ghaeilge agus í a chur chun cinn leagtha amach i bpríomh-dhoiciméid bheartais. Téama a trí dár bplean Forbartha, *Leabharlanna Gan Teorainn: Díríonn Treo straitéiseach do Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath* ar uathúlacht Bhaile Átha Cliath sa Stair, san Oidhreachta agus sa Chultúr a cheiliúradh. Faoin téama seo geallaimid 'meas a bheith againn ar an nGaeilge agus í a chur chun cinn'. Tugann an plean straitéiseach reatha do **Chathair Litríochta UNESCO Bhaile Átha Cliath** tús áite dár dtiomantas don éagsúlacht sa litríocht agus don rochtain do chách.

Ag eascairt as na polasaithe seo, tá roinnt gníomhartha forbartha againn lena n-áirítear clár cónaitheachta scríbhneoirí fóirúla nua do 2021/2022, a íocann deontas €5,000 le beirt scríbhneoirí atá ag obair i nGaeilge, scríbhneoireacht amháin do dhaoine fásta, agus scríbhneoireacht amháin do pháistí. Is iad na scríbhneoirí, Realtán Ní Leannáin agus Meadhbh Ní hEadhra na faighteoirí i mbliana agus táimid ag tacú leis na húdair seo ficsean a scríobh i nGaeilge faoi láthair.

Tacaítear linn sna hiarrachtaí seo ó Oifig na Gaeilge de chuid Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath a chomhordaíonn tacaíochtaí don fhoireann chun an reachtaíocht náisiúnta teanga a chur i bhfeidhm, lena n-áirítear cuidiú le freagairt do chomhfhreagras Gaeilge, aistriúcháin Bhéarla-Ghaeilge a tháirgeadh, deiseanna oiliúna don fhoireann chun cabhrú le líonra cainteoirí a choinneáil san eagraíocht, ábhair ghaeilge éagsúla agus cumarsáid agus comhairle ar líne a tháirgeadh maidir lenár gcomharthaíocht dháttheangach.

Agus an ráiteas seo á ullmhú againn, tá iarracht déanta againn léargas a thabhairt ar ghnéithe éagsúla dár seirbhísí a thacaíonn le hobair an Choiste seo trí fhoilsitheoireacht agus léitheoireacht i nGaeilge a spreagadh. Spreagaimid agus tacaímid leis an bhfoilsitheoireacht i nGaeilge trí ábhair Ghaeilge a cheannach. Spreagaimid an léitheoireacht i nGaeilge trí dhul i dteagmháil le Cainteoirí Gaeilge agus leo siúd ar mhaith leo an teanga a fhoghlaim ar bhealaí éagsúla. Óstálaimid imeachtaí Gaeilge agus dátheangacha, cuirimid rochtain ar acmhainní ar fáil i nGaeilge, éascaíonn muid deiseanna foghlama teanga agus cuirimid tacaíocht ar fáil do scríbhneoirí Gaeilge.

Acmhainní 'ar-seilf' na Leabharlainne a thacaíonn le foilsitheoireacht agus léitheoireacht na Gaeilge

Cuirimid réimse acmhainní 'ar an tseilf' ar fáil i nGaeilge, lena n-áirítear leabhair ficsein agus neamhficsin do dhaoine fásta agus do pháistí agus tréimhseacháin Ghaeilge inár gcraobhacha agus i mBailiúchán Bhaile Átha Cliath agus na hÉireann araon.

Ceannaímid cóip amháin ar a laghad de gach teideal Gaeilge a fhoilsítear in Éirinn agus freagraímid ar iarratais ar stoc Gaeilge a cheannach ó úsáideoirí na leabharlainne.

Is é €20,000 an caiteachas iomlán atá againn ar stoc Gaeilge (daoine fásta agus páistí) ó 2019 i leith.

Ba cheart an figiúr seo a thuiscint i gcomhthéacs mhéid Thionscal foilsitheoireachta na hÉireann.

Toisc gur earnáil réasúnta beag í laistigh den radharc foilsitheoireachta foriomlán tá líon teoranta teidil ar fáil le ceannach gach bliain.

Uimhreacha stoic i nGaeilge

Tá 23,820 mír stoic i nGaeilge inár ngabháltais faoi láthair. Áirítear leis seo ábhar do dhaoine fásta agus do leanaí, ficsean agus neamhfhicsean. Ní chuimsíonn sé ár mbailiúcháin thréimhsiúla.

Figúirí iasachta Gaeilge:

- 2020 – 1,044
- 2021 – 3,136
- 2022 (Eanáir go hAibreán san áireamh) - 1,609*

I mí an Mhárta 2022, bhog leabharlanna uile na hÉireann go córas nua bainistíochta Leabharlainne. Tá roinnt buntáistí ag baint leis an gcóras seo lena n-áirítear an cumas leagan Gaeilge de chatalóg na leabharlainne a chur ar fáil. Mar sin féin, ní féidir linn staitisticí iasachta a chur ar fáil do stoc na hÉireann níos luaithe ná 2020 mar gheall ar an athrú seo. Ba cheart féachaint ar na figúirí thuas i gcomhthéacs dhúnadh paidéime na leabharlann le linn na tréimhse seo, rud a d'fhágfadh go mbeadh figúirí iasachta níos ísle ná mar is gnách do leabhair fhisiciúla.

Tréimhseacháin Ghaeilge

Tá tréimhseachán amháin ar a laghad i nGaeilge ag gach ceann dár leabharlanna brainse. Tá siad seo ar fáil do phátrúin leabharlainne chun iasachtaí a fháil. Is iad EIPIC, Comhar agus Feasta na teidil is mó a bhfuil tóir orthu. Inár mbailiúchán staidéir áitiúil tá 84 teideal tréimhsiúil Gaeilge againn, idir fhoilseacháin reatha agus níos sine.

Cur chun cinn agus Gníomhachtú ár stoic Ghaeilge

Maidir le cur chun cinn an stoic seo, cuireann ár leabharlanna brainse go léir rannóg thiomnaithe Ghaeilge ar fáil. Cuireann an fhoireann taispeántais leabhar le chéile go rialta chun an stoc a chur chun cinn agus iasachtaí a spreagadh. Tá teidil Ghaeilge san áireamh freisin i dtaispeántais leabhar téamacha eile ar ábhair ar nós sláinte, stair, spórt srl. Reáchtálann craobhacha imeachtaí Gaeilge agus amanna scéalaíochta i rith na bliana freisin do gach úsáideoir leabharlainne. Cuirtear ár stoc Gaeilge chun cinn trí leathanaigh Facebook brainse áitiúla agus trí phríomh-fhothaí Instagram agus Twitter na príomhleabharlainne. Coinnimid blag gníomhach ar shuíomh Gréasáin na leabharlainne agus scríobhann an fhoireann blaganna go rialta chun feasacht agus úsáid an stoic a chur chun cinn, mar shampla na samplaí thíos

[Feabhas a chur ar do chuid Gaeilge le linn glasála | Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath](#)

[Cúinne Gaeilge i Leabharlann na Cabraí | Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath](#)

[Leabhrán Cuimhneacháin Thoghcháin Áitiúla 1920 | Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath](#)

[Lá Mór na Gaeilge: Scéalaíocht le Peadar | Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath](#)

Le linn na paidéime, nuair a tairgeadh go leor dár seirbhísí ar líne, phostáil an fhoireann físeán scéal-ama. San fhíseán thíos, léann ár gcomhghleacaí Mairéad 'Binj': Madra Ar Strae', as Gaeilge agus i mBéarla, i Leabharlann an Charnáin. Tá cóip den leabhar seo agus ábhair eile ar théama cairdis mar chuid de 'The little Library Bag' atá leabharlanna poiblí na hÉireann á chur ar fáil do pháistí sa luathfhoghlaim agus i naíonraí ar fud na tíre.

https://fb.watch/c-jTK_H5Dj/

Bíonn ciorcal comhrá seachtainiúil nó míosúil ag go leor dár gcrabhaigh chun comhrá i nGaeilge a spreagadh agus tá fáilte roimh chách chuig na seisiúin seo.

Coinníonn crabhaigh caidreamh lena ngaelscoileanna áitiúla freisin, ag tairiscint imeachtaí Gaeilge, am scéalaíochta agus blociasachtaí do mhúinteoirí.

Ríomh-acmhainní na Leabharlainne a thacaíonn le foilsitheoireacht agus léitheoireacht na Gaeilge

Chomh maith lenár stoc fisiceach, ar an tseilf, soláthraíonn Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath rochtain saor in aisce ar raon ríomh-Acmhainní, lena n-áirítear ríomhleabhair agus ríomh-chlosleabhair. Cuirtear na míreanna seo ar fáil tríd an ardán Borrowbox, cuid den tsraith náisiúnta ríomh-acmhainní atá ar fáil i leabharlanna poiblí na hÉireann. Is é an LGMA (an Ghníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil) a bhainistíonn ceannach ábhair don BorrowBox.

BorrowBox Úsáid ríomh-acmhainní Gaeilge		
2021	Eisiúintí	Cúltaisí
Cathair Bhaile Átha Cliath	239	103
Éire (DCL san áireamh)	1491	535

B'ionann Cathair Bhaile Átha Cliath agus thart ar 16% de na heisiúintí náisiúnta do theidil Ghaeilge ar BorrowBox in 2021.

In 2021, bhí 142 ríomhleabhar Gaeilge ar BorrowBox, meascán de leabhair do dhaoine sóisearacha agus daoine fásta. Tá 127 teideal Gaeilge ar an ardán faoi láthair. Tá an laghdú ar líon mar gheall ar chomhaontuithe ceadúnaithe leis na foilsitheoirí. Níl aon ríomh-chlosleabhar ar fáil ar BorrowBox i nGaeilge mar níor éirigh le Bolinda, soláthraí Borrowbox, cearta a fháil ó fhoilsitheoirí Éireannacha.

Tá iarracht chomhbheartaithe déanta ag leibhéal náisiúnta líon na dteidil Ghaeilge atá ar fáil ar an ardán a mhéadú. D'iarr an LGMA agus roinnt údarás leabharlanna ar Bolinda dul i ngleic le foilsitheoirí Gaeilge chun ábhar Gaeilge ar an ardán a mhéadú. Ní féidir ábhar a chur ar fáil ach amháin le comhaontú an fhoilsitheora, ach tá drogall léirithe ag foilsitheoirí Éireannacha a dteidil a chur ar fáil i bhformáid dhigiteach do BorrowBox.

Áiseanna Foghlama Gaeilge

Cuireann Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath roinnt deiseanna foghlama teanga ar líne ar fáil d'úsáideoirí leabharlainne, lena n-áirítear Transparent Language Online (TLO) agus uTalk, acmhainn foghlama teanga digití.

Tá Teanga Thrédhearcach ar Líne mar chuid de shraith Náisiúnta ríomh-acmhainní atá ar fáil don phobal i Leabharlanna Poiblí na hÉireann. Tá uirlis aitheantais cainte ar an ardán a ligeann don fhoghlaiméoir éisteacht le focal nó frása a labhraíonn cainteoir dúchais. Is féidir leis an úsáideoir a bhfuaimniú a thaifeadadh agus scór a fháil ar dhiailiú, ansin an próiseas a athdhéanamh chun a scór a mhéadú. Tá patrún tonn cainte grafach le feiceáil freisin mar chabhair don fhuaimniú.

Seo thíos léargas ar úsáid ó mhí Feabhra 2020 (nuair a tugadh an acmhainn isteach) agus Bealtaine 2022

- Gaeilge do chainteoirí Béarla – 661 seisiún
- Gaeilge do chainteoirí Tuircise – 2 sheisiún
- Gaeilge do chainteoirí Spáinnise – 1 seisiún

Is í an Ghaeilge an ceathrú teanga is mó éilimh ar úsáideoirí leabharlainne Chathair Bhaile Átha Cliath ar ardán TLO (tar éis na Spáinnise, na Fraincise agus na hIodáilise).

Tacaíonn an t-ardán utalk le foghlaim teanga trí éisteacht, labhairt agus imirt cluichí. Éistean na foghlaiméoirí le focail agus frásaí a labhraíonn cainteoirí dúchais - cloistear gach frása le guth fireann agus baineann ar son na héagsúlachta. Is féidir le húsáideoirí éisteacht ar ghnáthluas agus rogha luas mall a úsáid, ansin a n-iarrachtaí a thaifeadadh chun comparáid a dhéanamh leis an bhfuaimniú dúchasach, ag athrú chomh minic agus is mian leo. Déantar an fhoghlaim a chomhdhlúthú ansin trí roinnt cluichí cuimhne a úsáid chun an taithí a dhéanamh níos tarraingtí.

Chláraigh 63 duine chun Gaeilge a fhoghlaim ar an ardán uTalk i leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath sa tréimhse 2018-2022

Is ardán é LOTE ar líne do pháistí a thacaíonn le foghlaim teanga do leanaí. Cuirtear aistriúchán Béarla ar fáil do gach leabhar chun cabhrú le scileanna ilteangacha léitheoireachta agus éisteachta a fhorbairt. Níl aon teidil Ghaeilge ar fáil ar an ardán seo faoi láthair. Chuaigh Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath i dteagmháil leis an soláthraí a thuairiscíonn go bhfuil siad ag obair taobh thiar de na radhairc chun teidil a aistriú go Gaeilge, ach tá sé deacair orthu comhpháirtí Gaeilge a chur ag obair leis.

D'éascaigh roinnt dár mbrainsí ciorcail chomhrá rialta Ghaeilge roimh an bpaindéim chun tacú leis an nGaeilge labhartha, le foghlaim teangacha agus le léitheoireacht na Gaeilge. Táimid ag obair faoi láthair chun na seisiúin seo a athghníomhachtú anois go bhfuil leabharlanna athoscailte go hiomlán

Gníomhaíochtaí Clár agus Imeachtaí chun tacú leis an nGaeilge

Cuireann Leabharlanna Chathair Bhaile Átha Cliath réimse éagsúil clár, imeachtaí agus deiseanna rannpháirtíochta ar fáil i nGaeilge. Forbraímid clár go himheánach agus tacaímid le tionscnaimh náisiúnta **ar nós Seachtain na Gaeilge**. Idir 2019 agus 2022 chuireamar 45 imeacht Gaeilge pearsanta agus ar líne ar fáil do dhaoine fásta agus do pháistí le 1,366 duine i láthair.

Spléachadh ar na himeachtaí:

Bhí an tsraith Ghaeilge in 2021– Labhair linn sa Leabharlann dírithe ar phainéil scríbhneoirí a thabhairt le chéile in 2021 beagnach chun a saothar cruthaitheach a phlé

Seisiúin cheoil Ghaeilge i rith an tsamhraidh do pháistí ag an bhféile Inside Out. Rinneamar é seo i gcomhar le Tristan Rosenstock (Raidió na Gaeltachta).

Tuairimí Deiridh

Tá ról ag leabharlanna poiblí in Éirinn maidir le léitheoireacht, labhairt agus foilsitheoireacht i nGaeilge a spreagadh. Tacaímid leis an bhfoilsitheoireacht trínár gcaiteachas bliantúil ar ábhair Ghaeilge. Tacaímid leis an léitheoireacht trí ábhair Ghaeilge a chur ar fáil saor in aisce d'úsáideoirí na leabharlainne agus trí aird fhorleathan a tharraingt ar na hábhair seo trí chlár agus imeachtaí.

Táimid tiomanta don teanga náisiúnta a chur chun cinn agus a cheiliúradh agus d'fhás na Gaeilge mar theanga bheo i measc ár n-úsáideoirí agus i sochaí na hÉireann i gcoitinne. Aithnímid go bhfuilimid in ann tionchar dearfach a imirt ar an nGaeilge trí chéile, inár ról mar fhorais chultúrtha iontaofa. Tá cur

síos déanta againn anseo ar an réimse gníomhaíochtaí a mbímid ag gabháil dóibh ach táimid tiomanta freisin do líon agus tionchar na n-acmhainní Gaeilge agus na n-imeachtaí sóisialta agus cultúrtha Gaeilge atá againn a mhéadú.

Is dúshlán é an deacracht a bhaineann le rochtain a fháil ar ríomhleabhair agus ar chlosleabhair Ghaeilge. Tháinig borradh faoin tóir a bhí ar ríomh-Acmhainní, go háirithe ríomhleabhair agus closleabhair, sa phaindéim. Bunaíodh nósanna nua tar éis na paindéime agus tá tóir ag ár n-úsáideoirí ar na hacmhainní seo i gcónaí. Mar atá leagtha amach thuas, áfach, tá drogall ar fhoilsitheoirí Gaeilge dul i ngleic lenár n-ardáin dhigiteacha. Tá obair fós le déanamh sa réimse seo.